

ВАРАЖБА НА «КРЫШЦЕ»

Чаму з'яўляюцца новыя віртуальныя валюты?

Крыпталюба Omicron, якая з'явілася ў пачатку лістапада, рэзка падарэжэла на фоне навін пра новы штам каранавіруса B.1.1.529, якому СААЗ напрыканцы мінулага тыдня прысвоіла аналагічную назву. У мінулую нядзелю Forbes паведаміў пра рост кошту Omicron на 500 працэнтаў. Да панядзелка гэтая «крыпта» пацяжэла амаль на 1000 %. Бясконцыя фінансавыя піраміды, праекты без ідэй і сэнсу, фанакія токены і, нарэшце, мільярды долараў, укладзеныя ў мемы, — усё гэта рэальнасць крыптарынку, куды прыходзіць усё больш людзей, заўважыла lenta.ru. Такія фінансавыя навіны эксперты часцей называюць азартнай гульнёй, чым магчымасцю надзейных інвестыцый, аднак ні парады, ні відавочныя рызыкі не могуць утрымаць мільёны людзей ад вялізных страт. Чаму з'яўляюцца новыя крыпталюбы?

Усім і нікому

Інвестараў прыцягвае магчымасць гандлю без пасрэднага банка, перш за ўсё банкаў, а таксама дэцэнтралізаваная сістэма захоўвання даных (блокчэйн), якая даступна ўсім, але не належыць нікому. Акрамя таго, у крыпталюбным свеце пануе ананімнасць — трымальнік лічбавых манет не абавязаны прывязваць сабістыя даныя да свайго кашалка, а пры пераводзе дастаткова ўказаць нумары рахункаў адпраўніка і атрымальніка. Цікава, да новай плацежнай сістэмы выйшла за межы лакальных ІТ-супольнасцяў пасля поспеху біткоіна (BTC). Упершыню здзелка з «біткамі» была праведзена ў маі 2010-га — амерыканец Ласла Ханеч загадаў дастаць піцы, заплаціўшы 10 тысяч BTC. Тады Ханеч выдаткаваў каля 40—50 долараў, але зараз купля абышлася б яму ў 630 мільёнаў «зялёных», бо з таго часу попыт на лічбавую валюту стабільна павялічваецца.

Неўзабаве ў стваральнікі біткоіна з'явіліся паслядоўнікі, якія захацелі паўтарыць поспех біткоіна. Яны бралі за аснову праграмны код BTC, уносілі мінімальныя змены і атрымлівалі новы, хоць і аналагічны, прадукт. Так з'явіліся альткоіны («альтэрнатыўныя коіны»), або любыя лічбавыя грошы, акрамя біткоіна). З часам распрацоўшчыкі альткоінаў сталі ставіць перад сабой новыя задачы, імкнучыся пераадолець тэхнічныя абмежаванні, якія мае сістэма біткоіна. Збольшага ім гэта ўдалося. Цяпер майнінг (стварэнне) любых альткоінаў, як правіла, прасцейшы і таннейшы. Транзакцыі праходзяць хутчэй, а ананімнасць забяспечваецца лепш, чым у сетцы BTC. Акрамя таго, у новых крыпталюбах і звязаных з імі плацежных сістэмах пачалі з'яўляцца дадатковыя функцыі. Напрыклад, другая па капіталізацыі крыпталюба Ethereum (эфір) дазволіла ствараць дэцэнтралізаваныя дадаткі і смарт-контракты (калі плацяжы аўтаматычна ажыццяўляюцца з загадзя вызначанымі ўмовамі). Іншая сістэма — IOTA — забяспечыла абароненую перадачу даных у інтэрнэце рэчаў (абмене інфармацыяй паміж прыладамі).

Мем для Маска

Аднак пакуль устойлівыя «гіганты» накіраваны на біткоіна і эфіру раслі ў кошыце, некаторыя распрацоўшчыкі пачалі карыстацца папулярнасцю, якая захапіла крыпталюбны рынак. З'явіліся гульцы, у чые планы не ўваходзіла стварэнне інавацыйных ІТ-праектаў — у «крыпце» яны перш за ўсё бачылі магчымасць хутка зарабіць. Новыя ўдзельнікі рынку пачалі выкарыстоўваць крыпталюбу не ў якасці грошай, а ў якасці віртуальных акцый. Стваральнікі новых валют разумелі, што іх патэнцыйнымі фундатарамі галоўным чынам з'яўляюцца карыстальнікі інтэрнэту. Таму яны пачалі звязваць свае праекты з мемамі — віральнымі вобразамі або ідэямі.

Некаторыя з «мемных» валют з'яўляюцца не паўнаватараснай «крыптай», а токенамі (манетамі). Выпусціць лічбавую манету можа любы ахвотны, нават не набываючы вылічальнага абсталявання, — паводле даных платформы CoinMarketCap, колькасць мем-токенаў набліжаецца да сямі тысяч. У адрозненне ад крыпталюб, токены могуць эмітавацца адным чалавекам у неабмежаванай колькасці, і падчас іх стварэння блокчэйн задзейнічаць неабавязкова.

Калі мем-токены атрымліваюць вядомасць і даражэюць, то пераважна дзякуючы прасоўванню ў сетцы або рэкламе знакамітасцяў, а не з-за фінансавай эфектыўнасці. Гэтыя праекты недаўгавечныя: як толькі манета даражэе, інвестары прадаюць яе, атрымліваючы прыбытак. З-за адсутнасці якой-небудзь карысці для фінансавага свету мем-токены наўрад ці будуць існаваць ужо праз некалькі гадоў, мяркуюць эксперты.

Самай вядомай і нават адносна ўстойлівай мемнай манетай стаў Dogecoin. Ён быў створаны дзеля жарту на аснове папулярнага мема з сабакам пароды сіба-іну ў 2013 годзе. На дадзены момант адна манета каштуе 0,215 долара, а рыначная капіталізацыя праекта перавысіла 34,9 мільярда долараў. Усё дзякуючы таму, што токен прыцягнуў увагу заснавальніка Tesla Ілана Маска:

мільярдэр рэгулярна піша пра яго ў Twitter, а аднойчы нават назваў Dogecoin сваёй любімай крыпталюбай (у гэты дзень курс токена ўзляцеў амаль на чвэрць).

Публікацыя Маска сёлета з лютга да красавіка павысілі кошт альткоіна на 1330 працэнтаў. Пазней бізнесмен лаканічна растлумачыў, чым яму спадабаўся Dogecoin: у яго «ёсць мемы і сабакі, а ў іншых праектаў гэтага няма». На хвалі папулярнасці «доге» пачалі з'яўляцца іншыя манеты з выявай сіба-іну. У рэйтынгу мем-токенаў на сайце CoinMarketCap у першую трыцятку цяпер уваходзяць дзевяць аналагаў Dogecoin. Самым паспяховым з іх на дадзены момант з'яўляецца токен Shiba Inu, які падарэжэў у кастрычніку, калі Маск завёў шчанюка гэтай пароды і апублікаваў яго фатаграфію ў Twitter. Днямі Shiba Inu перамясціўся на 11-ы радок у рэйтынг на сайце CoinGecko, а агульны кошт усіх манет складае 22,4 мільярда долараў.

коўнага трэйдінгу, такое задавальненне шмат у чым падобнае на азартныя гульні або амерыканскія горкі, і, безумоўна, гэта забавка на аматара», — растлумачыў ён. Сузаснавальнік платформы ENCRY, якая спецыялізуецца на дэцэнтралізаваных фінансах, Раман Някрусаў згодны з тым, што менавіта кошты «арэлі» мемных манет прыцягваюць трэйдараў. На яго думку, спекуляцыя на іх з'яўляецца «вельмі азартнай і зымальнай гульнёй», якая дае шанец прымножыць свае актывы. Разам з тым Някрусаў адзначае, што інвеставаць усе свае зберажэнні ў такія крыптаактывы не варта.

На прасторах CoinMarketCap можна выявіць мноства манет, створаных дзеля жарту. Напрыклад, Jesus Coin, за куплю якога распрацоўшчыкі абяцалі месца ў раі. Каманда нават вяла перагаворы з некалькімі хрысціянскімі цэрквамі розных напрамкаў, каб атрымаць магчымасць адпуская грахі за куплю манет. На сайце было пазначана, што стваральнікам токена з'яўляецца Ісус Хрыстос, яго даверанай асобай — Іуда, а рэкламай займаецца апостал Пётр.

Некаторы час з «доге» канкурыравала ў кошыце манета з выявай папулярнай мемнай жабы — Pepe Cash. Токен дасягнуў піка кошту ў 0,157 долара 13 студзеня 2018-га, калі Dogecoin каштаваў 0,136 долара. Праект Pepe Cash страціў папулярнасць — кошт упаў на 77,6 працэнта, зараз манета гандлюецца на ўзроўні 0,036 долара, займаючы 754-е месца ў рэйтынгу CoinMarketCap.

Месца ў раі

Укладанні ў мемную валюту вельмі рызыкоўныя і больш падобныя на азартную гульню, чым на сапраўднае інвеставанне. Дырэктар крыптаабменніка Alfacash Мікіта Сошнікаў заўважыў lenta.ru, што цікавасць да такіх токенаў нарастае ў перыяды зацішша ў сектары больш буйных і стабільных крыпталюб, калі трэйдары жадаюць весці больш актыўны гандаль і атрымліваць больш хуткі прыбытак. «Мемныя крыпталюбы даюць магчымасць атрымаць асалоду ад рызы-

З такімі токенам варта быць асцярожным, паколькі перспектывы іх развіцця амаль немагчыма прадбачыць. «Крыпталюбы-мемы — гэта выдатная дэманстрацыя таго, што актыўны каштоўны выключна па прычыне каштоўнасці ў вачах удзельнікаў рынку», — заўважыў эксперт. Як патлумачыў CEO швейцарскай фінансавай кампаніі Newcent Уладзімір Смятанін, ажыятаж з нагоды лютга мем-токена могуць выклікаць самыя непрадказальныя і невідавочныя фактары, напрыклад, выказванні медыйных персон.

На прасторах CoinMarketCap можна выявіць мноства манет, створаных дзеля жарту. Напрыклад, Jesus Coin, за куплю якога распрацоўшчыкі абяцалі месца ў раі. Каманда нават вяла перагаворы з некалькімі хрысціянскімі цэрквамі розных напрамкаў, каб атрымаць магчымасць адпуская грахі за куплю манет. На сайце было пазначана, што стваральнікам токена з'яўляецца Ісус Хрыстос, яго даверанай асобай — Іуда, а рэкламай

займаецца апостал Пётр. У 2018-м праекту ўдалося дасягнуць капіталізацыі ў 1,57 мільёна долараў, аднак да цяперашняга часу ён ужо спыніў існаванне.

Сёлета быў анансаваны «самы бескарысны токен» — Useless Token. Яго стваральнікі шчыра заяўляюць аб адсутнасці якой-небудзь карысці ў сваім прадукце, але абяцаюць узабагаціць кліентаў за кошт удалага маркетынгу. «Першы гіпердэфляцыйны токен. Гэты токен настолькі бескарысны, што мы губляем усю выручку, каб выкупіць яго

маркетынг) і фінансавыя піраміды. Такія кампаніі імкліва развіваюцца і закрываюцца на працягу года, адразу пасля таго, як атрымаюць дастаткова грошай ад інвестараў. Усе падобныя праекты аб'ядноўвае адно: іх заснавальнікі — ашуканцы, якія «выпампоўваюцца» максімальна магчымы аб'ём сродкаў са сваіх кліентаў, а пасля знікаюць. За крыпталюбамі, якія развіваюцца па такой стратэгіі, замацавалася назва «шыткоіны» (ад спалучэння слоў 'shit' і 'coin').

У індустрыі лічбавых грошай скамеры звычайна карыстаюцца схемай pump & dump («напампаваць і скінуць»). Яе сэнс заключаецца ў тым, каб прыцягнуць увагу спажывцоў з дапамогай ілжывых абяцанняў і актыўнай рэкламы, штучна завясіць курс валюты, а пасля прадаць токены на піку кошту і закрыць праект, пакінуўшы ні з чым пакупнікоў. Крыптамахляры актыўна выкарыстоўваюць падтрымку знакамітасцяў. Прасоўваннем токенаў часцей за ўсё займаюцца блогеры і стрыммеры з вялікай аўдыторыяй. Яны раецца прыгледзецца да пэўных праектаў ці наўпрост заклікаюць інвеставаць у іх. Некаторыя блогеры дзеляцца рэальным вопытам гандлю токенамі, але часцей за ўсё яны атрымліваюць узнагароду за гадванне лічбавых валют.

Перадпродаж крыпталюбы Squid («кальмар»), створанай па матывах серыяла Netflix «Гульня ў кальмара», пачаўся 20 кастрычніка. Як паведамілі стваральнікі, токены размыліся за адну секунду. На біржы PancakeSwap, дзе ў асноўным вяліся таргі, за адну манету яшчэ 26 кастрычніка давалі 0,012 долара, 28 кастрычніка курс перавысіў адзнаку 2 долара і працягнуў рост у наступныя дні. 1 лістапада кошт Squid узляцеў да 2861 долара, а ўжо праз 10 хвілін пасля піка абрынуўся да нуля. Паспрыяла ашуканцам і жаданне буйных медыя атрымаць трафік на таннай сенсацыі: адпаведныя тэксты з'явіліся на аўтарытэтных BBC, Business Insider, Fortune, CNBC і Yahoo News. Мяркуюцца, што стваральнікі «кальмара» зарабілі на аферы больш за 3,3 мільёна долараў.

Былы брокер Джордан Белфорт, які стаў прататыпам галоўнага героя фільма «Воўк з Уол-Стрыт», раскрытыкаваў мемныя крыпталюбы і назваў іх бескарыснымі. У інтэрв'ю The Sun ён заўважыў, што цяпер на рынку з'яўляецца усё больш лічбавых актываў, галоўная мэта якіх — разлучыць інвестараў з іх грашмыма. Як бачым, прынада дзейнічае.

Захар БУРАК.